

Facadesten

-

Tidsskrifter

Nordisk Tidsskrift for Lervare og Sten-Industri. 1901. 15. Juni

1901

af Stenene fuldstændigt. Som vi vide, er det lykkedes Dr. Møller at kalde Kanalovnen til Live og at forbinde den med Kanallerovnen saaledes, at Kanalovnens overflødige Varme udelukkende finder Anvendelse ved Tørringen af de friske Varer i Tørrøven. Lykkes i Almindelighed Gennemførelsen af denne Ide i Praxis, saa er det ikke usandsynligt, at et saadant Anlæg vil have Fremtiden for sig ved visse Lerarter. (Fortsættes.)

Facadesten.

Da vi Teglbændere for nogle Aar tilbage følte os forpligtede til Fabrikationen af maskinstrøgne Sten, da var det ikke for at opnaa Besparelse i Fabrikationen, hvilken alle Dage kunde være tvivlsom, men vi saa, at de maskinstrøgne Sten bleve foretrukne for de haandstrøgne. Alle vare enige om, at den glatte, næsten blanke Flade var smukkere end den ujævne og matte. Og end yderligere drev man Pynteligheden ved efter tysk Mønster at indføre »Verblendere«, som det var muligt at gøre endnu mere fejlfri i Form og Farve.

Men saa var der en eller anden kritisk Natur, som opfandt Ordet »slikket« om de nye Facader, og dermed faldt den glatte Sten fuldstændig i Kurs.

Mon der nu ogsaa er rigtigt Hold i denne sidste nye Smag, hvorefter de haandstrøgne, ujævne Sten ere at foretrække for de glatte Maskinsten! Man maa indrømme, at den haandstrøgne Sten i Reglen er af god Kvalitet, let at hugge og godt bindende til Mørtelen, men de samme Egenskaber ere i Reglen ogsaa til Stede hos de Maskinsten, der fabrikeres nutildags. Og sikkert er det, at Støv og Smuds hæfter mere ved den ujævne end ved den glatte Sten. Det maa derfor blive Udseendet, der er det egentlig bestemende.

Jeg maa ærlig tilstaa, at jeg finder den glatte Sten i en hvilkensomhelst Mur smukkere end den ru, ihvorvel jeg gerne indrømmer, at denne sidste har sin Berettigelse, hvor den som Baggrund kan fremhæve en kunstnerisk Udsmykning. Da jeg første Gang stod overfor den moderne rene Murfacade, saaledes som Tyskerne have udviklet den, og som den ogsaa ses hos os, blev jeg imponeret og grebet af et umiddelbart Skønhedsindtryk, som næppe kan have været helt uægte.

Til almindelige Bygninger, ikke at tale om Villæer og andre smaa Bygninger, synes den glatte Sten at egne sig fortræffeligt. Der ligger i de skarpe Linier og rene Flader noget sirligt og soigneret, som er umiddelbart tiltalende. Og selv de store Bygninger; ja, det lyder vel sindssvagt at tale om maskinstrøgne Munkesten, og dog — jeg havde gerne set Andreaskirken i Kjøbenhavn opført af saadanne fremfor af dem, der sidde i den. Om en Arkitekt engang tog sig for at bygge en Kirke af glatte maskinstrøgne Munkesten med rene, skarpe Linier og Hjørner; jeg tror, det vilde gøre sig.

Men hvorom alting er, der er noget famlende i

almindelige Menneskers Betragtning paa dette Omraade, og der trænges til Retledning. I et af Tidsskriftets tidligere Numre har der efter et andet Blad været optaget Artikler, som vidne om, at vor Arkitektstand sidder inde med en sikker Smag med Hensyn til Tagene. Kunde ikke vore Mure ogsaa komme under den Drøftelse, som de synes at trænge til.

Ærbødigst

En Teglbænder.

Madum Tørv.

Under denne Benævnelse er der nu i en Aarrække til flere af Landet pr. Bane fra Ulfborg Station forsendt meget betydelige Masser af Brændsel. Da dette fremkommer paa en for Landet formentlig enestaaende Maade, kunne et Par Oplysninger derom mulig paaregne nogen Interesse.

Hvor Sognene Madum, Staby og Ulfborg støde sammen, findes der et stort Areal Hede, der for Aarhundreder siden er blevet overføget med Sand, saa Terrænet er ujævnt og ved første Øjekast minder om Klitteformationen. Det er sparsomt dækket af Lyng og paa det nærmeste ubebygget.

Ingen havde fjerneste Anelse om, at denne golde Jord under sig gemte betydelige Værdier; men for en 15—20 Aar tilbage traf man ved Gravning et Lag Tørv, en Tørv, der viste sig at være kulagtig og i Besiddelse af en meget stor Brændselværdi, idet de overliggende Sandmasser havde udøvet en højst gavnlige Indflydelse paa Kvaliteten. Da det snart konstateredes, at Tørvelagene eksisterede i stor Udstrækning, tog man fat paa Bjergningen, der blot bestod i at afdække Lagene og kaste den haarde Tørvemasse op, idet Tørven er saa god, at den ikke behøver nogen videre Forarbejdelse. Nu fik de upaaagtede Sandarealer Værdi, og deres Ejere tjente store Penge ved Salg af Parceller eller, hvad der betalte sig endnu bedre, ved Opkastning af Brændselet, og Forholdet har haft og har fremdeles megen økonomisk Betydning for Egnen.

Tørvemassen forefindes i Lag af Tykkelse paa fra 1 til 3 Fod. Den ligger i noget forskellig Dybde, og man graver indtil 5—6 Alen ned. Man kan danne sig et Begreb om et saadant Tørvelags Værdi, naar man faar at vide, at Ejeren gerne flytter et Sandoverlag paa 3 Alens Dybde blot for at kunne bjerge et Tørvelag af $\frac{1}{2}$ Alens Tykkelse.

Kvaliteten er noget forskellig. Den bedste Tørv er saa varmende, at det ved Forsøg med Brænding i Teglværker og ved Mejerier er konstateret, at man efter Prisen har Varmen efter Kul købt til 2 Kr. pr. Td. Til et Teglværk er der saaledes f. Ex. købt 100, og til et Mejeri 50 Vognladninger Tørv til Levering i Sommer.

Tørven fandtes først i Madum Sogn, og derfra Navnet. I de sidste Aar er den meste Tørv funden i de andre to Sogne. Der er siden Brændselets Opdagelse aarlig afsendt flere hundrede Jernbanevognladninger fra Ulfborg Station. Det har adskillige